

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Lib. III. Decretalium. In quo agitur De Rebus, quae in iudicium devenire solent, cujusmodi sunt, de vita et moribus Clericorum, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus II. Quæres emi, & vendi possint?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73045)

nem juxta L. 36. ff. cod. Pretium autem hic significat pecuniam numeratam; Quare dans rem pro re, non *emit*, sed potius *permutat*; debet autem in hoc contractu constitui pretium *determinatum*; alioquin contractus esset invalidus per §. *pretium*. Instit. h. t. & quidem in pecunia numerata. §. *item pretium*. Instit. cod. quod intellige, de pecunia non necessario statim persolvenda; sed vel statim solvenda, vel fide data, & acceptata, desolvenda; sic Pirhing h. t. n. 2. §. *not.* 2. Not. 6. venditionem quoque debere esse de *re certa*. L. *in venditionibus*. 99. ff. h. t. & quidem *existente vel actu, vel in spe*; ut fructus agri, foetus animalium; quo sensu intelligi debet lex 8. ff. h. t. ubi dicitur: *nec emptio, nec venditio, sine re, qua veniat, intelligi debet*. Ex dictis colliges, emptionis, & venditionis substantiam consistere in communicatione rei, & pretii per consensum; ita Zoësius h. t. n. 1. quod intellige juxta dicta hactenus.

ARTICULUS II.

Quæ res emi, & vendi possunt?

1418 ANTE resol. not. quando prohibetur alicujus rei alienatio; intelligi *cum effectu*, nimirum cum dominii translatione in alienarium, quod maxime procedit de prohibitione *pœnali*; quia leges, præsertim pœnales, intelligi debent cum effectu, seu de actu consummato, c. *Relatum* de Cleric. non resident. & L. 1. ff. quod *quis juris*; & quoniam etiam emptione fit alienatio, idem etiam intelligendum est de re ista specie alienationis; quibus positus:

§. I.

An emi, & vendi possint res sacræ?

1419 SUPPON. 1. quod Ecclesia gaudeat iisdem privilegiis, quibus gaudet *Fiscus*, ut tenet communis. 2. quod procurator *Fiscalis*, vendens, & tradens rem

ad *Fiscum* pertinentem; antequam emptor det pretium, non transferat rei dominium in emptorem; sed hoc permaneat penes *Fiscum*. L. 5. ff. de jure *Fisci* junct. gloss. *fin.* Ex quo idem dendum de *Procuratore*, vel *Mandatario* Ecclesiæ, licet Emptor det fidem de pretio solvendo; quia *Procurator Fisci*, *Minoris*, vel Ecclesiæ, non potest vendere, nisi ex causa, ut satisfiat *Creditoribus*, quod non impletur solum habendo fidem de pretio.

Suppon. 2. Rem *Sacram* fieri, quando divinis usibus, adhibitis certis quibusdam verbis, precibus, ac Ceremoniis, destinatur; si *Pereyra* in *Elucidario* n. 1337.

Suppon. 3. *Religiosum locum* aliter à *Legistis*, & aliter à *Canonistis* usurpari. Nam in *jure civili*, religiosus locus est ille, in quo sepultus est aliquis *Christianus* de voluntate *Domini ipsius loci* L. 2. C. de *Relig. & sum. fun.* quasi corpus *Christiani*, locum tangens, ideo religiosus efficiat, quia per illum contactum desinit esse in dominio alicujus, L. *quanquam* ff. de aqua *pluvia arc.* sic etiam pietas donantis facit locum *pium*; & religio sepulti facit locum *religiosum*: in *jure Canonico*, *Religiosus locus* juxta *Sylvestr. V. locus*. n. 1. est, qui *authoritate Pontificis deputatur ad talem usum. c. ad hac* de *religios. domibus*.

Suppon. 4. *Commercium*, juxta *Isidorum* l. 5. ethym. dici à *mercibus*, quasi commutatio mercium; Definiri potest, *libera commendi, contrahendique facultas ab iis, qui merces ulro citroque vehunt.* Apud *Ulpian.* instit. c. 19. (ut sumitur ex L. 5. ff. de *just. & jure*) est *emendi, vendendique invicem jus*; id est, *rerum legitime aliquo modo acquirendarum.* Unde non dicitur esse *commercium* earum rerum, quarum dominium comparari nequit; quales sunt *Sacræ, & Religiosæ* L. 6. & 34. §. *omnium*. ff. de *contrah. empt. nec dicitur quis habere commercium certæ alicujus rei, quam sibi acquirere non potest* L. *multum interest*. 34. ff. de *verb. oblig.* at sub *commercio* omnes contractus comprehendit tradit *Spiegel. V. cod. ex gloss. ad §. idem juris est.* Instit. de *inutil. stipulat*; his præmissis;

Di-

1422 Dicendum, nec vendi, nec emi posse res, *qua non sunt in commercio humano*; hoc est, quæ ab hominibus tanquam propria, possideri non possunt. Hinc venditio rei *sacra*, vel *spiritualis*, aut *spiritualibus annexa*, nulla est, nec fieri potest citra labem simoniæ, ut patet ex toto titulo de simonia. In his tamen distinguendum est inter res, quæ sunt *spirituales*, vel *sacra*; nam aliud est vendere talem rem materialiter acceptam, præcise secundum materiam ex se pretio æstimabilem; aliud acceptam *formaliter*, ut in æstimationem etiam veniat ratione Spiritualitatis, puta consecrationis, benedictionis, Sacrationis; hoc secundum omnino simoniacum est, ut latè diximus l. 5. tit. 3. de simonia: Coeterum vasa sacra, aurea, & argentea, solum materialiter accepta, vendi, ac emi possunt ob necessitatem v. g. redimendi captivos, vel simile opus pium, c. 14. cum seq. 10. q. 2. & c. *aurum*. 70. ead. caus. & q. & quidem integra, si Ecclesia, vel loco pio vendantur; confecta verò, seu confracta (ut scilicet non retineant consecrationem, vel benedictionem) si vendantur laico, vel personæ privatae ad usum profanum, & dicitur L. *sancimus*. 21. C. de ff. Ecclesiis, & Auth. *Præerea* C. eod. excipe, nisi laicus emeret præcise *ad usum sacrum* in capella publica, & auctoritate Episcopi crecta, ut scilicet dominium calicis consecratae Capellæ, non Laico, acquiratur.

1423 Ex dictis sequitur 1. quod Domini, qui in suis arcibus, vel domibus erigunt oratoria privata, in quibus, ex licentia ordinarii, sacrificium celebrari possit, non habeant Dominium illius loci sacri, vel rei sacrae, v. g. calicis consecrati, vestis benedictæ &c. 1. q. 3. c. 9. 10. & 12. quia laicus rem sacram (sicut nec locum sacrum) possidere non potest. L. *qui universas*. 30. §. *possessionem*. ff. de acquir. poss. 2. quod si laicus pecunia data redimat calicem sacrum, quem emit à jure Ecclesiæ particularis, ad quam spectabat, ejus Dominium non transeat ad Emptorem laicum, sed Ecclesiam universalem, quamvis ei licentia dari possit, ut eum calicem applicare possit Ecclesiæ particulari, cui volue-

rit. 3. in casu, quo quis alicui legat domum, vel arcem suam cum omnibus mobilibus in ea, inter hæc non venire suppellectilem sacram Capellæ vel Oratorii; quia illa nec in dominio, nec in possessione erat, aut esse poterat Laici domini, ad quem ejusmodi domus, vel arx pertinebat. 4. Calicem consecratum, esto ratione materiae, vel etiam artificii, carius vendi possit, non tamen ratione consecrationis; nam ratione hujus, excessus pretii foret simoniacus. V. Suarez tom. 1. de Relig. l. 4. c. 14. n. 16.

1424 Quæstio est, an saltem Ecclesia *materialiter* accepta (hoc est ligna, lapides, ex quibus Ecclesia constructa est) semel ad divinum cultum deputata, vendi possit? vel locus, in quo constructus fuit? 2. ea, quibus inseparabiliter annexa est benedictio, vel consecratio, nec vendi, nec emi posse etiam quoad materiam; quia talis neutrum inventum relinquit, 1. q. 3. c. *si quis obiecit*, excipe vasa sacra, cum ob necessitatem, de qua n. 1422. venduntur. Hoc tamen limitat Suarez cit. n. 7. ut intelligatur de illis, *in quantum consecratis*, nam materia, cui per accidens accedit consecratio, secundum se est pretio æstimabilis, nec consecratio accedens hanc illi æstimabilitatem tollit. Hinc non improbabiler aliqui cum eodem existimant, ejusmodi materiam vendi posse, licet ei inseparabiliter annexa sit consecratio.

1425 Unde norant Authores communiter, dicta, de materia Ecclesiæ diruta non vendenda, probabiler solum intelligi, quando non adest justa causa, nec consensus Papæ, vel Episcopi. ita Layman lib. 5. summae tr. 9. c. 13. n. 6. arque non vendenda *regulariter*: hinc etiam area, seu fundus Ecclesiæ directæ, ex causa necessaria, vendi potest per S. Thomam 2. 2. q. 100. a. 4. ad 3. Ex quo deducitur, Clericos, vel Regulares, cum auctoritate legitimi superioris, posse suam Ecclesiam deferere, ac aliis tradere, ab iisque pretium accipere, non ut pretium, sed ut alibi Ecclesiam ædificent. Idem est, si alteri Ecclesiæ tradant calicem, vel vestes sacras accepta pecunia, non tanquam rei pretio, sed ut comparant alium calicem, vel vestem sacram.

Quæ-

1426

Quaestio altera est, an, & qualiter fieri possit emptio, & venditio iurium Ecclesiae? Supponendum autem, nos hic non agere de iuribus, & rebus Ecclesiae pure Spiritualibus; sed iis tantum, quae secundum se temporales sunt, causaliter tamen, vel annexivè spirituales; potest autem temporale *annecti* vel *antecedenter* spirituali (v. g. tanquam subjectum) vel *consequenter*, (tanquam effectus) hic Ecclesia materialis, vestes, paramenta, ut subjectum praesupponuntur ad Spirituale, nimirum ad benedictionem, consecrationem &c. Idem est de praediis, fundis, & similibus immobilibus, similiter jus percipiendi redditus beneficiales, vel decimas, ipsosque fructus inde nascentes &c. Cum consequatur ad officium Spirituale, tanquam effectus ad causam, nimirum ad officium Spirituale, in quo fundatur, est annexivè Spirituale, sed *consequenter*. Potest autem haec annexio fieri dupliciter 1. per se, & inseparabiliter; 2. per accidens, & separabiliter; quibus positis: R. temporale, consequenter annexum Spirituali, vendi non posse; quia talis venditio foret simoniaca, c. *penult. & ult.* t. q. 3. & c. 3. eod. q. 1. quod tamen sic intellige, ut procedat de fructibus, solum *in quantum percipiendis ex titulo spirituali*; temporalia vero antecedenter, & inseparabiliter annexa Spiritualibus, vendi non possunt (saltem directè) sine simonia iuris positivi c. *Querelam*. 15. de simonia. Excipe casum de vasis sacris &c. cum his, quae noravimus superius. Dixi *directè*. Nam est jus Patronatus, annexum alicui castro, vel dominio directè, & ratione sui, sine simonia vendi non possit per c. *Quia Clerici*. 6. de iure Patron: potest tamen vendi indirectè, & quasi consequenter vendito castro cum omnibus ad illud pertinentibus ut dicemus tit. 38. An autem, & quomodo actiones, & bona Ecclesiae tam immobilia, quam mobilia vendi possint, dictum est supra in tit. 13. de Reb. Eccles. alien. vel non alienand. Nam venditio rei ad Ecclesiam pertinentis, quamvis sit in commercio humano, tamen non aliter vendi potest, aut tenet, quam concurrentibus requisitis, de quibus ibid.

1427 Quaestio est 3. an omnes res, quae

Tom. III.

sunt in commercio humano, emi, & vendi possint? R. negativè; nam primo res *Dotalis* nequidem de consensu uxoris recte venditur, cum ejus alienatio sit à jure omnino inhibita, L. *unica* §. *Et cum lex Julia*. C. de rei uxoriae action. 2. donata uxori propter nuptias vendi non possunt, nisi secundo post biennium consenserit, & sint aliae res viro, per quas mulieri sufficienter sit cautum super indemnitate donatorum. auth. *sive à me*. C. ad S. C. Vellejan. vel vero venditio rei cessarit etiam in uxoris usum, & à tempore venditionis lapsi sint 30. anni. Tunc enim sustineri venditionem rescriptum est c. 4. h. t.

§. 2.

An res aliena emi, & vendi possit?

R. Quod sic; nam iste contractus stat etiam non translato rei dominio, sed sola traditione, qua emptor constituatur possessor rei emptae. ut constat ex L. 25. ff. de contrah. empt. ibi: *Rem alienam distrabere quem posse, nulla dubitatio est*; ratio etiam est; quia non est de substantia emptionis; ut venditor faciat rem esse in dominio Emptoris; sed sufficit, quod se obliget, quantum est in se, ad praestandum, *habere licitè*, hoc est, ad tradendam possessionem cum obligatione ad interesse in casu evictionis, per L. 11. §. 8. & L. 17. de act. empti. quod, quomodo venditor, sciens rem alienam, praestet, docet Haunold. tom. 4. de Just. tr. 10. c. 1. contr. 14. à n. 112. Verum circa hoc not. ut hoc procedat, requiri ex parte Emptoris bonam fidem, hoc est ignorantiam, quod res sit aliena L. 34. §. 3. ff. eod. Unde, si Emptor, & venditor scit, rem furtivam esse, neuter contrahit obligationem; si autem sciat solus Emptor, non obligatur Venditor, & emptor eo casu nihil consequitur, nisi ultro quod convenerit, praestet: si denique solus venditor scit, esse furtivam, Venditor obligatur ad interesse, & de evictione emptori ad solvendum pretium, ut constat ex dictis Legib. Unde nec potest quis

Uu

quis

quis emere rem suam pure, & absolute; fecus, sub conditione, & in tempus, quo desinit esse sua, primum habetur in L. 16. ff. h. t. quod verum est, sive quis sciens, sive ignorans emat rem suam: alterum autem etiam expresse habetur L. 61. ff. eod.

1429 Si autem quæras, quid juris in castre-
victionis habeat Emptor adversus ven-
ditorem rei alienæ? R. notandum, *evi-
ctionem*, esse legitimam rei emptæ, vel
alio modo acquisita abductionem, vel
amissionem interposito nimirum Judicis
decreto factam; eique locum esse, cum
res aliena detinetur ex empto, ut patet
ex ejus definitione. 2. cum ex permuta-
tione. L. 29. C. de Eviçt. 3. si detur in
solutum; L. 8. C. de sent. & interlocut.
omnium Judic. 4. si data sit in dotem.
L. 1. C. de jure dot. 5. in divisione
hæredum, vel Societatis, arg. L. 14.
C. faml. heriscundæ. 6. in transactio-
ne arg. L. 33. C. de transact. intellige,
si alienum datum est; non autem, si tri-
bi prædium v. g. relictum est, quod
tuum contendebas, ut dicitur cit. L. 33.
6. in re frugifera vendita, in qua usus-
fructus evincitur. L. 49. ff. de Eviçt.
quod etiam procedit de aliis servituti-
bus, si venditor sciens vendidit; si ig-
norans, tenebitur solum ad id, quo mi-
nus empta fuisset res, si libera fuisset, ut
coll. ex L. 75. ff. eod.

1430 Not. 2. *actionem empti* ex causa evi-
ctionis habere duplicem finem; *unum*,
ad rem defendendam, nimirum ut ven-
ditor Emptorem instruat, liti assistat,
& probationes adferat; *alterum* ad id,
quod interest: ex priori capite agi po-
test ante sententiam; & hæc actio dicitur
actio empti *ex causa evictionis*, quæ
competit, etiam si venditor eam speciali-
ter non promiserit. L. 6. de Eviçt. in C. si
autem ex aliis causis (supra enumeratis)
præstanda sit evictio, alia quoque
actiones constitutæ sunt, ut actio præ-
scriptis verbis ex permutatione &c. qui-
bus positis:

1431 R. In casu evictionis, Emptori adver-
sus venditorem concedi actionem empti
ex primo fine, cum ei lis movetur super
re empta; & ex secundo re evicta; &
hæc eo tendit 1. ut Emptori restituatur
pretium, venditori solutum, secundum

astimationem rei, quam habuit tempore
venditionis, non autem evictionis, L.
13. ff. de Eviçt. ibi: *Bonitatis astimatio-
nem faciendam, cum pars evincitur, Pro-
culus recte putabat, quæ fuisset venditio-
nis tempore; non, cum evinceretur; ubi*
Gloss. lit. M. duplum, inquit, rei, qui
promittit pretium, quod tempore con-
tractus fuit; spectare intelligitur; tem-
pus contractus, in dubio consideramus.
Tendit 2. ut venditor Emptori præstet,
quanti hujus interest, rem evictam esse,
& ab ea id non acquiri, quod acquirere
poterat ex illa non evicta L. 8. ff. eod. ibi:
*Venditor hominis, Emptori præstare de-
bet quanti ejus interest, hominem vendi-
toris fuisse; quare sive partus ancilla, sive
hæreditas, quem servus jussu Emptoris adie-
rit, evicta fuerit, agi ex empto potest,
& sicut obligatus est venditor, ut præste-
t, licet habere hominem, quem vendidit: ita
ea quoque, quæ per eum acquiri potuerunt,
præstare debet Emptori, ut habeat.*

Advertendum autem, Emptori non 1431
concedi actionem empti ex causa evi-
ctionis ante sententiam; neque cum hæc
transivit in rem judicatam. L. 3. C. h. t.
ibi: *Qui rem emit, & post possid. t. quam
diu evicta non est, auctorem suum propter
ea, quod aliena, vel obligata res dicatur,
convenire non potest, & L. si cum quaestio
12. ff. eod. ibi: si cum quaestio tibi super
eo, quem comparaveras, moveretur, au-
ctorem tuum certum fecisti, nec citra iudi-
cis disceptationem, eum quem emeris, tra-
didisti, præses provincia in damnis, quæ
re tolerasse meministi, medelam juris præ-
stabit.*

Advertendum 2. quod solutio, quan- 1431
ti interest, dupli quantitatem non de-
beat excedere, L. unic. C. de sententiis,
quæ pro eo, quod interest, proferuntur,
ibi: *Sancimus itaque in omnibus casibus,
qui certam habent quantitatem, vel naturam,
(veluti in venditionibus, & locationibus, &
omnibus contractibus) hoc, quod interest,
dupli quantitatem minime excedere: in aliis
autem casibus, qui incerti esse videntur,
judices, qui causas d. rimendas suscipiunt,
per suam subtilitatem requirere, ut hoc, quod
revera induitur damnum, hoc reddatur, & non
ex quibusdam machinationibus, & in-
modicis perversionibus in circuitus in extri-
cabi.*

cabillis redigatur. Mox autem subiungitur extensio: & hoc non solum in damno, sed etiam in lucro nostra amplectitur constitutio; quia & ex eo Veteris, id, quod interest, statuerunt, & sit omnibus, secundum quod dictum est, finis antiqua prolixitatis hujus constitutionis recitatio.

1434 Advertendum 3. venditorem in super Emptori teneri refundere sumptus litis ab hoc factos per L. 3. §. 11. ff. de peculio ibi: idem scribit iudicati quoque partem de peculio actione teneri, quod & Marcellus putat, etiam ejus actionis nomine, ex qua non potuit Pater de peculio actionem pati, nam sicut in stipulatione contrahitur cum filio, ita iudicio contrahi, proinde non originem iudicii spectandam, sed ipsam iudicati velut obligationem. Quare, & si quasi defensor, condemnatus sit, idem putat.

1435 Advertendum 4. Emptori non competere actionem empti ex causa evictionis, nisi venditorem laudaverit, hoc est, ei prius tempestive denunciaverit, sibi litem super re vendita motam esse, ut venditor suae obligationi satisfacere possit, Emptorem defendendo. L. 8. C. de Evict. ibi: *Emptor fundi, nisi auctori, aut heredi ejus denunciaverit, evictio praedio neque ex stipulatu, neque ex dupla, neque ex empto actionem contra venditorem, vel Fidejussorem ejus habet; sed, & si iudicio Emptor non adsit, aut praesens per injuriam iudicis victus est absente auctore, vel fidejussore, regressum adversus eum non habet.* Et L. 9. C. eod. ibi: *si controversia tibi possessionis, quam bona fide te emisse allegas, ab aliquo movetur, auctori, hereditate ejus denuncia; & si quidem obtinueris, habebis, quod emisisti: sin autem evictum fuerit, venditore, successorum ejus consequeris, quanti tua interest, in quo continetur etiam eorum persecutio, qua in rem emptam a te, ut melior fieret, erogata sunt; quod verum est, licet hoc aliunde venditor sciat.* Fachinaeus L. 2. c. 35. Unde, licet verum sit, quod, qui certus est, amplius certiorari non debeat, id tamen fallit, quando leges expresse exigunt, interpellationem, ut colligitur ex L. 23. de Usuris. ex L. 32. eod. ibi: *si interpellatus opportuno loco non solverit.*

Tom. III.

Advertendum autem 5. denuntiatio- 1436 ni, de qua praeced. n. juxta communio- rem sententiam inferendam esse copiam libelli Actoris; &, si quid aliud actum est cum Emptore; sic Fachinaeus. l. 2. c. 34. ex Clement. causam. §. ult. de Elect. quia venditor cognoscere posse debet, quid sibi expediat, an litigare cum periculo condemnationis in expensas, an non? &, si potest, fieri debet venditori immediatè, si secus, ad ejus domum, consocii vicinis per L. 56. §. 5. ff. h. t. venditore autem mortuo ejus heredi- bus; & quidem omnibus per L. 85. §. 5. ff. de verb. oblig. *laudato* autem ven- ditore, non opus est etiam *laudare* Fi- dejussorem, si quis accessit per L. C. de Evict. ibi: *Auctore laudato, si evicta res est, fidejussorem (etiam si agi causam ignoraverit) conveniri evictionis nomine posse non ambigetur.*

Advertendum 6. dari tamen aliquos 1437 casus, in quibus venditor non teneatur de Evictione. 1. est in casu omis- sae denuntiationis juxta n. 1435. Deinde si expresse conventum sit, ut non teneatur de evictione, per L. 11. §. 18. ff. de ac- tione empti; 3. si culpa Judicis res e- victa est per L. 51. C. de Evict. & c. final. de empt. 4. si res evincatur culpa ipsius Emptoris, ut colligitur a sensu contra- rio ex L. 1. C. de rer. permutat. 5. si Emptor citra causam, a venditore da- tam, ex Principis mandato, rem emptam amittit, vel alteri tradere compellatur, vel evincatur jure restitutionis in inte- grum. 6. si Emptor scivit, rem esse al- ienam, per L. 27. C. de Evict. 7. si Emptor per vim a possessione rei emptae expellitur, L. fin. C. de action. Empti. 8. quando Emptor neglexit usucapio- nem. L. 56. §. 3. ff. de Evict. 9. quando haeres, qui inventarium confecit, rem hereditariam, qua talem, non ut pro- priam pro solutione aeris alieni heredi- tarii vendidit, ut coll. ex L. fin. §. 4. C. de Jure deliber. Fachin. l. 4. c. 39. 10. quando Creditor rem, pignoris jure, distraxit; tunc enim nec tenetur de e- victione, nec ad pretii restitutionem, per L. 11. §. 16. ff. de action. empti. 11. quando Fiscus rem alienam, vel alte- ri oppignoratam vendit. 12. si vendi- tur nomen, seu debitum, & debitor

Uu 2

tem-

tempore venditionis non est solvendo, nisi specialiter actum esset, quod Emptor esset futurus indemnis, per L. 4. ff. de hæred. vend.

1438

Hæc de jure Emptoris rei evictæ adversus venditorem; huic econtra adversus Emptorem competit actio venditi 1. ad pretium certum, ac determinatum ab Emptore præstandum; 2. ad usuras pretii non soluti ex tempore mortæ, nisi aliter conventum sit, per L. 13. §. 20. ff. de actionib. empti. 3. ad impensas repetendas, factas à venditore in rem emptam ante illius traditionem, ut dicitur in eadem L. §. 22. 4. Si quidem emptor cum re emptam accepit, quod venditioni non accessit, per L. 2. C. de act. Empti, & L. 17. §. 6. ff. eod. §. ad refarcienda damna, quæ caulavit Emptor non auferendo rem emptam, vel repetendum, quod plus debito venditor præstitit.

§. 3.

An hereditas vendi, ac emi possit?

1439

Hereditatem solum speratam, vivo testatore, vel eo, cujus hereditas speratur, vendi non posse propter imminens periculum, ac Emptor vitæ ejus infidetur, cujus hereditatem emit, per L. 1. ff. de hæred. vel actione vendita, ibi: *Si hereditas venierit ejus, qui vivit, aut nullus sit, nihil esse actum, quia in rerum natura non sit, quod venierit*; excipe nisi testator consentiat, per L. 30. C. de pactis, & in eo consensu ad mortem perseveret; ibi: *Nobis omnes hujusmodi pactioes odiosa esse videntur, & plena tristissimi, & periculosi eventus; quare enim quodam vivente, & ignorante, de rebus ejus quidam paciscentes conveniunt? secundum veteres itaque regulas sancimus, omnimodo hujusmodi pacta, quæ contra bonos mores inita sunt, repelli, & nihil ex his pactioibus observari, nisi ipse forte, de cujus hereditate pactum est, voluntatem suam eis accommodaverit, & in ea, usque ad extremum vitæ suæ spatium, perseveraverit, tunc enim sublata acerbissima spe, licebit eis illo*

sciente, & jubente hujusmodi pactioes servare, quod etiam anterioribus legibus, & constitutionibus non erat incognitum, licet à nobis clarius est introductum.

Dixi: solum speratam; nam hereditas delata, valide venditur, & tati casu in Emptorem transeunt omnes actiones utiles activè, omniaque jura, & commoda, quæ ad venditorem, ratione hereditatis, pertinebant; quod verum est, etiam nulla cessione facta; hac vero posita, etiam actiones directæ, L. 5. C. de hæred. vel action. vendit. ibi: *Emptor hereditatis actionibus mandatis eo jure uti debet, quo is, cujus persona fungitur, quamvis utiles, etiam adversus debitores hereditarios actiones Emptori tribui placuit. Actiones autem passivæ, quæ scilicet contra defunctum dabantur, atque adeo contra heredem competunt Creditoribus contra heredem venditorem, qui tamen, cum satisfecerit, solum reperit ab Emptore, actione negotiorum gestorum, nisi sit vendita sola hereditas, hoc est sola bona defuncti, deductis legatis, & toto ære alieno L. 2. C. de hæred. & action. vendit. ibi: *ratio juris postulat, ut Creditoribus hereditariis, & Legatariis, seu Fideicommissariis, te convenire volentibus, tu respondeas: & cum eo, cui hereditatem venundasti, tu experieris suo ordine.* Nam, ut satis tibi detur, fero desideras, quoniam eo tempore, quo ventim dabatur hereditas, hoc non est comprehensum. Quamvis enim eâ lege emerit, ut creditoribus hereditariis satisfaciat: excipere tamen actiones hereditatis invitus cogi non potest. Hoc intellige, quando heres vendit; nam quando Fiscus vendit, etiam actiones passivæ transeunt ad Emptorem, per L. 1. C. eod. ibi: *as alienam hereditate, nomine Fisci, vendita ad omnes Emptoris bonorum pertinere, nec Fiscum Creditoribus hereditariis respondere certum, & absolutum est.**

Quæstio præterea est 1. an si heres institutus, & filio Testatoris, vel alteri substitutus, hereditatem sibi delatam vendat, censeatur etiam vendidisse jus substitutionis, & id, quod ei defertur, secuta morte ejus, cui substitutus est? R. quod non ex L. 2. §. 2. ff. eod. ibi: *illud potest quæri, si etiam impuberi sit substitutus is, qui vendidit hereditatem*

1440

20

testatoris, an etiam id, quod ex impuberis hereditate, adeum, qui vendidit hereditatem, pervenit, ex empto actioni locum faciat? & magis est, ne veniat; quia alia hereditas est, licet enim unum testamentum sit, alia tamen, atque alia hereditas est; planè, si hoc actum sit, dicendum erit, etiam impuberis hereditatem in venditionem venire: maxime, si jam delata impuberis hereditate, venerit hereditas.

Quæstio 2. an si hæres vendat hereditatem sibi delatam, eo ipso etiam censetur cum ea (post venditionem perfectam, & factam traditionem) venditum jus accrescendi? R. quod sic, juxta sententiam probabiliorum per L. 2. §. 4. ff. h. t. ibi: non solum, quod ad venditionem hereditatis actus pervenit, sed etiam, quod ad heredem ejusdem ex hereditate pervenit, & perventurum est, Emptori restitendum est.

§. 4.

An, & qualiter emi ac vendi possint Nomina?

1441 **S**UPPON. actiones, quæ alicui competunt ad petendam ab altero solutionem debiti, à Juristis vocari *Nomina*, *Credita*, *Debita*, vel *Chirographa*; cujusmodi sunt literæ censuales, fundatæ in mutuo dato, &c. Porro ejusmodi *Nomina*, etiam ignorante, vel invito debitore (intellige ante litem contestatam, non autem post, quia lite contestata actio evadit litigiosa; res autem litigiosa vendi non possunt) vendi posse; aperte constat ex L. 3. C. de hered. vendit, & L. 1. C. de Novat. Hoc intellige de omnibus personalibus; Nam cum actio realis fundetur in dominio rei (ut est rei vindicatio) adhuc tamen etiam actiones reales licite vendi possunt, sic tamen, ut Emptori competat non actio directa, sed solum utilis in rem per L. 9. C. de hered. & action. vendit: ibi: *certi, & indubitati juris est*, ad similitudinem ejus, qui personalem redemerit actionem, & utiliter eam movere conceditur; etiam eum, qui in rem actionem comparaverit, eadem uti

posses facultate. Cum enim actionis nomen generale sit omnium, sive in rem, sive in personam actionum, &c. nihil est tale, quod differentiam in hujusmodi utilibus actionibus possit introducere. Hinc quædo dicitur actionem cessam esse personalem (nimirum in personam debitoris; quæ non nisi ex contractu, maleficio, vel similibus causis datur) eis *contractu* intelligitur vel explicito, vel implicito; debitor enim consentiendo in contractum, implicitè se obligavit omni ei, ad quem jus Creditoris legitime transiverit. Hinc ubi dicitur, *nemo alteri invito obligatur*; Resp. alia obligatione, ac illa, in quam nunquam volens consentit C. in quam volens consentit N. alias actiones nec ad hæreses transirent. Not. præterea 1. quod Creditor vendendo alteri suam actionem, etiam potentiori, non faciat debitoris conditionem deteriore; cum statim solvendo debitum se possit liberare. Not. 2. licet debitor non possit Creditori invito, alium debitorem substituere (cum novus debitor possit esse non solvendo, vel morosus) posse tamen à Creditore alium Creditorem, etiam invito debitori; cum hic non subeat per hoc illud præjudicium. Not. 3. delegacionem *nominis* non nisi consentiente debitore fieri posse; quia de illius natura est stipulatio, & mutua promissio, ut patet ex L. 1. C. de Novat. secus est in venditione *Nominis*; quibus positus:

Quæstio est 1. an actiones, seu nomina, debita, credita, vel chirographa, licite emantur *minori pretio* (quam, quod per se continent) intuitu lucri cessantis, damni emergentis, periculi obtinendæ solutionis, & faciendarum expensarum, adeoque, quando sunt *incerta, & periculosa*? Ante resolut. not. 1. quando nomina, vel chirographa sunt *affecteda* talibus circumstantiis, seu periculis, valorem eorum merito decrescere secundum quantitatem ejusmodi onerum, & periculorum; ex quo rectè sequitur, quando chirographum, continens debitum 100. florenorum, (ratione illarum circumstantiarum) decrescit solum ad valorem 60. licite illud emi 60. quia sic datur tantum pro tanto (pretium scilicet juxta valorem mercis) sic Cardenas

Uu 3; in

in Crif. ad propof. damnat. sub Innoc. XI. d. fert. 25. à n. 37.

1443 Sed, ut hoc rectè accipiatur not. 2. hoc non procedere, quando tota difficultas acquirendi *plenum creditum*, vel non, sine illis periculis, tenet se *ex parte Emptoris*, qui simul sit debitor, culpabiliter apponens illas difficultates; quia sic manifestè committit *injustitiam*; adeoque respectu illius decrementum valoris in eo non est sine obligatione compensandi; ex quo sequitur, quòd Principes, vel eorum ministri, quibus incumbit solvere debita, non possint bona conscientia minori pretio emere credità, vel chirographa, *minoris aestimata propter prædicta pericula, & difficultates acquirenda solutionis, quas ipsi injustè apponunt*; Sic P. Paulus Rosmerin Tract. de jure, & just. de Empt. chirographorum n. 4. pag. 291. Si autem Emptor non sit simul debitor, nec causa circumstantiarum (propter quas valor chirographi decrevit) licitè minoris emit; quia sic citra injustitiam dat aequalitatem pretii, nempe juxta valorem chirographi in iis circumstantiis; quarum ipse non est injustè causa. Quod verum est, licet ipse non habeat illam difficultatem acquirendi à debitore talem summam, sed tantum Creditor; ut, si sciat, debitorem sibi addictum, amicum, obligatum &c. quia tunc solvit, quantum res valet in communi hominum aestimatione; adeoque servat aequalitatem; nec minus dat, quam alii darent, qui non haberent eas qualitates.

1444 Questio est 2. quid dicendum in casu, quo debitum est *liquidum*, nulla affectum aestimabili difficultate lucri cessantis, damni emergentis, periculi &c. ea duntaxat excepta, *quòd dies necdum venerit* (hoc est, quòd Creditor illud nondum, sed primò post annum, vel longius tempus exigere possit;) in hac questione distinguendum est; nam si Creditor tale debitum proponit *venale minori pretio*, gratis remittens excessum debiti, non est dubium licere talem emptionem liberali donatione vel remissione excessus, mixtam. Quod maximè procedit, si Dominus chirographi, ultro exponat venale chirographum; quia *merces ultronea vilescunt pro tertia parte*; sic Cardenas cit. n. 37. & apud eum Lessius de Just. c. 21.

dub. 4. n. 33. Card. Lugo tom. 2. de Just. D. 26. sect. 4. n. 45. & alii. Aliud est, si proponat venale minori pretio, coactus necessitate indigentia presentis; & in hoc casu, licet aliqui affirmant; adhuc licere illud emere minori pretio; longè tamen probabilius est, quòd non; & ex parte Emptoris nullum omnino sit damnum, vel periculum acquirendi totam summam; sic Cardanus cit. n. 37. quia secluso omni titulo ex parte emptoris, propter quòd chirographum in valore decreverat, non servatur aequalitas pretii, adeoque committitur injustitia.

§. 5.

An, & qualiter emi, ac vendi possint debita litigiosa?

Casus est. Titius habet litem cum Cajo v. g. in centum millibus florenorum; sed quia litem eventus est ambiguus, & res multis annis, atque expensis exposita: Titius minori pretio jus suum cedit, & vendit Sempronio. Questio est 1. an Sempronius litem illam licitè minoris emat? ob stare videtur, 1. quòd vendi non possint res *litigiosae*, L. *litem pendente*, L. *quicumque*, L. *consensus*, C. de litigiosis. 2. Constitutio Anastasiana, L. 22. C. Mandati, ubi Imperator, ejusmodi litium cessiones inhibet; & vult, ut si litem Emptor litem lucretur, debitor ei non plus solvere teneatur, quam Emptor litem venditori in pretium dederit, sed cum usuris; exceptis tamen certis casibus, in quibus redemptio alienae litem conceditur.

Casus ibidem excepti sunt sequentes: 1. inter hæredes; quorum unus potest alteri cedere actionem; 2. si Creditor à suo debitore accepit in solum nomen sui debitoris; tunc enim agere potest jure cesso; 3. si Creditor patiatu controversiam super pignori sibi obligatis; tunc enim ei licet à debitore petere, ut sibi cedat actionem; 4. Si rei alicujus possessor patiatu actionem super re, quam possidet, à non Domino jus fructuarii, vel superficiarii sibi cedi, ut se defendere possit adversus

verum Dominum; 5. qui possidet rem aliquam in emphyteusim, petere potest, ut dominus directus ipsi cedat actionem suam; 6. Legatarius potest ab hærede petere sibi cedi actionem; 7. si actio cedatur titulo donationis; his præmissis:

1447 R. Dictam prohibitionem Anastasii solum procedere in casu, quo redimuntur minori pretio alienæ res, vel de facto susceptæ, vel probabiliter, ac iuste metuendæ; atque adeo, quo fiunt cessiones Nominum dubiorum, ac incertorum; nisi vel consensus debitoris cessi accesserit; vel ex concurrentibus circumstantiis appareat, cessionem non animo debitorem gravius inquietandi, & onerandi, factam esse; nam has, & similes fraudes Anastasius hac constitutione sua tollere voluit.

1448 Ex hoc sequitur 1. actiones incertas, etiam stante constitutione Anastasiana, licite minoris emi, & vendi in prædictis 6. casibus, de quibus an. 1446. modo habeant annexum periculum dubii eventus, expensarum, lucri cessantis, &c. & secundum æstimationem horum decrementum pretii fiat, salva scilicet constitutione Anastasii, cum eos ipse exceperit; minoris etiam, quia, ut alias dictum est, servatur æqualitas, & justum pretium. Sequitur 2. idem licite fieri extra illos casus, servato iusto pretio; non tantum in secundo casu, de quo n. 1446. sed etiam si venditor defectum mediorum ad prosequendam litem dubiam, actionem suam alteri cedat, secusa omni fraude. Sequitur 3. Debitorem cessum non posse in prædictis casibus uti exceptione adversus emptorem, se non ad plus teneri, quam ipse solverit venditori, licet nomen emptum minoris emerit. Nam exceptio illa poenalis solum conceditur debitoribus, adversus transgressores Constitutionis Anastasianæ; at si emptio in prædictis casibus fiat, nulla sit cum transgressione Constitutionis Anastasianæ, ut ostensum est: ergo. Sed hæc intellige, quantum attinet ad Constitutionem Anastasii.

1449 Ratio hujus est; quia, cum Justinianus Imperator videret, per illam necdum satis obviari fraudibus, ipse in L. sancimus, quæ est 23. C. Mandati ulte-

rius remedium adhibuit faciendo. 1. ne ulli liceat acceptis pecuniis partem debiti cedere; partem autem donationis titulo in eundem transferre; 2. ne ulli liceat publice simulatam donationem debiti celebrare, nimirum simulando donationem totius debiti, & occulte per clandestinas artes pro simulata donatis actionibus pecunias suscipere; sic ille loc. cit. Unde sequitur, licere, etiam stante hac Justinianæ constitutione, actiones, & nomina donare alteri pure: non simulate, etiam ex integro, ut expressè ibidem indulget Imperator.

1450 Quæstio autem est, an illud, quod Cessionario, seu actionum Emptori, viharum constitutionum detrahatur, a cedente, vel vendente adhuc exigere possit? Ante resol. not. 1. quod Anastasius in sua Constitutione poenam (quod debitor actionis emptori, contra dictam constitutionem, non plus solvere teneatur, quam ipse pro illa dederit venditori) imponat illicitæ cessionis debiti, factæ per emptionem, & venditionem, vel factæ ex sola causa venditionis. Not. 2. quod Justinianus non corrigat constitutionem Anastasii, nec novam poenam imponat; sed hanc solum extendat ad casum, etiam fraudulente donationis, vel in parte, vel in toto debito, ut patet ex cit. L. 23. §. 3. ibi: Sed, ne videamur, in tanta temporum nostrorum benevolentia, aliquid acerbius admittere; in futuris, post præsentem legem, casibus hæc observari consuevit, ut omne, quod contra Anastasianam legem excogitatum est, hoc impostura nostro perfruatur remedio.

1451 Not. 3. Quod Justinianus in dicta sua Constitutione non solum poenam, (quod Emptor fraudulentus actionum, nihil ultra id, quod pro illis exposuit, a debitore exigere possit) extendat ad præfatas donationes simulatas; sed etiam velit, ut in tali casu, nec Emptori, seu fictæ donanti, nec venditori, seu ficto Donatario, ulla actio pro residuo competat, ut patet ex cit. L. §. 1. & 2. his positis:

1452 R. In casu, quo cessio contra legem facta est per totius debiti donationem simulatam, vel per venditionem partis, & per fictam donationem alterius partis, venditori, vel donatario nullam compe-

perere actionem contra debitorem ad residuum, ut clare decisum est in cit. L. 23. §. 1. & 2. In casu autem cessionis, ex sola venditionis causa contra legem factæ, venditorem posse agere ad residuum contra debitorem; si ipse nec moraliter particeps fuit fraudis (tunc enim, sicut caret culpa, sic etiam liber erit à poena) secus, si de culpa participavit. Nam etiam in eo, quod contra legem Anastasii actum est, debitor uti potest remedio à Justiniano constituto, ut constat ex n. 1445. si sine culpa; ergo solum, si cum culpa, sed vi illius remedii debitor repellere potest, & factum donatorem, & donatarium, volentem agere ad residuum: ergo etiam Emptorem, & venditorem culpabilem.

§. 6.

De reliquis ad materiam venditionis pertinentibus.

1453 **D**ubium primum est, an res futura emi, & vendi possit? 2. an homo liber? 3. an res Universitatis? 4. an venenum? 5. an officia publica? 6. an Census? 7. an res furtiva? 8. an arma hostibus? &c. Ad 1. R. posse, modo aliqua ratione jam existat in causa proxima, v. g. futurus partus animalium, captura piscium ex jactu retis &c. habetur per L. 8. ff. h. t. tunc enim est emptio *spei*; si autem res empta evicta fuerit, venditor nullam eo nomine obligationem contrahit, eò, quòd *eventum* emerit, quo casu perinde est, ac si nihil captum foret. Nam ea venditio est absoluta, nimirum *spei*, quod aliter se habet in venditione partus, ubi *partus* emitur; non *spei*; hinc emptio *partus* est solum conditionata, si nimirum sequatur. Quando autem dicitur, quod res non existens vendi non possit, intelligitur, cum venditur, ut existens, cum utriusque ignorantia de illius interitu facto ante contractum. Si autem major pars perit, potest emptor à contractu resilire, vel agere ad diminuendum pretium; Si tantum media, contractus tenet, sed pro rata minuitur pretium, de quo extat fuscè L. 57. ff. h. t.

Ad 2. Resp. juri conformiorem esse negativam, ne quidem in tempus, quo fortè servus futurus est, ut constat ex L. 34. ff. h. t. ibi: *Omnium rerum quas quis habere, vel possidere, vel persequi potest, venditio rectè fit; quas verò natura, vel gentium jus, vel mores Civitatis, commercio exuerunt, earum nulla venditio est;* ubi deinde §. 2. subjungitur: *Liberum hominem scienter emere non possumus; sed nec talis emptio, aut stipulatio admittenda est: cum servus erit: quamvis dixerimus futurus res emi posse, nec enim fas est. ejusmodi casus e. spectare.* Idem habetur §. 4. Instit. de jure personarum ibi: *aut jure civili cum liber homo major 20. annis ad pretium participandum sese venundari passus est;* quòd sumptum est ex L. 5. §. 1. ff. de stat. hom. & hoc statutum est (cum alioquin homo liber in commercio non sit) ad coercendam improbitatem ejus, qui fraudandi Emptoris, & turpissimi luci gratia se venundari passus est, ut imposterum libertate, quam contempsit, indignus haberetur, & verè servus efficeretur.

Et procedit etiam, esto libertas ejus ignoretur, ut colligitur ex L. 62. ff. h. t. ibi: *Qui nesciens loca sacra, vel Religiosa, vel publica pro privatis comparavit, licet emptio non teneat, ex emptio tamen adversus venditorem experietur, ut consequatur quod interfuit ejus, ne decipiatur;* quæ ultima verba videntur accipienda de casu, quo Venditor scivit, hominem esse liberum; nam, si ignoret, adhuc venditio est nulla; quia ignorantia contrahentium qualitatem rei mutare non potest, nec vitium rei supplere; venditor tamen secundum Gomez, & Molinam, non tenetur ad interesse; sed ad solum pretium refundendum. Sed de hoc infra. Nam homo liber, est materia invendibilis, ut constat ex L. 34. quamvis venditor, si cum ignorantia libertatis vendat, teneatur ad pretium & interesse præstandum, & quoad hoc valere talem venditionem evincitur per L. 4. & 70. ff. h. t. quamvis quoad interesse oppositum sentiat Gomez, quando libertas ignorata fuit.

Not. autem prædictis opponi posse L. 70. ff. h. t. ubi dicitur: *Liberi hominis emptionem contrahi posse, pleriq; existimaverunt, si modo inter ignorantes id fiat, quòd idem*

idem placet, etiamsi venditor sciat, emptor autem ignoret: quod si emptor sciens, liberum esse, emerit, nulla emptio contrahitur, & L. 4. eod. ibi: & liberi hominis, & loci sacri, & Religiosi, qui haberi non potest, emptio intelligitur, si ab ignorante emitur. Resp. tamen, ut jam insinuavi n. præced. istas leges, loquentes de venditore ignorante libertatem hominis, vel rei, quam vendit, intelligi, de emptione, & venditione, cui annexum sit onus, ut venditor Emptori decepto teneatur, ut consequatur, quod suum est, cum deceptum non esse; prædictas vero leges, de emptione, & venditione carente tali onere; prior pars colligitur ex §. fin. Instit. h. t. ibi: *Loca sacra, vel religiosa, item publica* (veluti forum, basilicam) *Frustra quis sciens emittit; qua tamen, si pro profanis, vel privatis deceptus à venditore quis emerit, habebit actionem ex emptio, quod non habere ei liceat, ut consequatur, quod sua interest, cum deceptum non esse; idem juris est, si hominem liberum pro seruo emerit.*

1457 Not. 2. ob extremam egestatem, Patri (non autem Matri, vel avo Materno) permitti vendere liberos *Sanguinolentos*, hoc est, recens natos, sic tamen, ut reddito Venditori pretio venditus ad ingenuitatem repeti possit ab ipso Patre, vel quolibet alio, per L. 2. C. de Patribus, qui filios distraxerunt, ibi: *Si quis propter nimiam paupertatem, egestatemq., victus causa, filium, filiamq. sanguinolentos vendiderit, venditione in hoc tantummodo casu valente, emptor obtinendi ejus servitii habeat facultatem: licet autem ipsi, qui vendidit; vel, qui alienatus est; aut cuilibet alii ad ingenuitatem cum propriam repetere: modo si aut pretium offerat, quod potest valere; aut mancipium pro hujusmodi præstet.*

1458 Ad 3. Res Universitatis juris *Universitatis*, non jure singulorum possessas, vendi non posse, per L. 72. §. 1. ff. h. t. ibi: *Si quid publici est, ejus nihil venit.* Ad 4. Resp. venenum, quod aliis mixtum materiis, adeo nocendi naturam deponit, ut ex his antidotum, vel aliud salubre medicamentum confici possit, licite vendi; secus, si adjectione alterius materiae nullo modo usui licito esse possint, per L. 35. §. 2. ff. h. t. & talia vo-

Tom. III.

cantur *venena mala.* Ad 5. Resp. à Principibus officia publica (intellige secularia) quantum est de jure natura, licite vendi personis idoneis, de quibus nimirum spes est, eas bene functuras munere suo; sic Rosmer de contract. §. *que possint vendi*; quia numerantur in bonis, seu patrimonio Regis, vel Principis, ut docet in L. *Barbarius*, ff. de offic. Prætoris; & vendendo dignis, satis provideatur Reipublica. Dixi 1. *secularia*, nam jurisdictionem, vel officium spirituale vendere Simoniacum est, ut dictum est lib. 5. Tit. 6. Ne Prælati vices suas. Dixi, *quantum est de jure natura.* Nam jure civili talis venditio prohibita est, ut constat ex Novell. 8. c. 17. & Novell. 17. c. 9. idque propter multa inconvenientia; Sic enim opulenti (valde frequenter imperiti) exclusis pauperibus, sed dignissimis, officia publica occupant, nec raro pretium expositum, ex oppressione subditorum, iniquo sanè lucro, recuperant. Cæterum hæc prohibitio in non paucis Provinciis contraria consuetudine jam abrogata est non tantum in aulis Principum Laicorum, sed etiam in Romana Curia, ut docet Azor l. 8. c. 7. apud Haunold. p. 4. de just. tr. 10. c. 1. contr. 14. n. 110. qui addit, esto contradicatur, semper obtendi *consuetudinem*; ac proinde, id saltem observandum esse, quod exigit jus naturæ. Ad 6. de his extare speciale titulum hoc lib. 3. tit. 39. de quo à n. 3344. Ad 7. constat ex dict. à n. 1428. ad 8. diximus lib. 5. tit. 6.

ARTICULUS III.

Quid, & quotuplex sit pretium rerum venalium?

Cum pretium, & merces, seu res, & pecunia sint objecta, in quæ ferri debet consensus celebrantium contractum emptionis, & venditionis (nam ex hoc confurgit substantialiter iste contractus) & jam dictum sit de merce, seu re vendibili; dicendum venit de pretio. Et quamvis olim contractus emptionis, & venditionis non esset in usu, sed tantum contractus permutationis rei pro re, ut notat

Xx

Ca-